

τὸν τύμβον. Ὅμοιας μορφῆς τάφοι εὐρέθησαν ἐν Μακεδονίᾳ, Μ. Ἀσία καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἐτρουρίᾳ.

Τελευταία δέ τις ἔρευνα ἐγένετο ἐν τῷ μεγάλῳ μεσαιωνικῷ ναῷ, ὃν πάντες οἱ ἐκ Στυμφάλου διελθόντες ἐρευνηταὶ ἐχαρακτήρισαν ὡς βυζαντινὴν βασιλικήν ¹⁾, ἐν ᾧ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν κιονοκράνων τῶν ἐπὶ τῶν τοίχων ἡμικιόνων, ἐκ τῶν βαθμιδωτῶν ἀντηρίδων τῆς Β πλευρᾶς καὶ τέλος ἐκ τοῦ τετραγώνου ἱεροῦ βήματος, ὁ ναὸς εἶναι ἀσφαλῶς ῥυθμοῦ γοτθικοῦ καὶ ἄρα κτίσμα τῶν χρόνων τῆς Φραγκοκρατίας.

Ἀνασκαφὴ ἐνεργηθεῖσα κατὰ τὸ ἱερὸν καθώρισε τὸ ἀκριβὲς σχέδιον αὐτοῦ καὶ ἀπεκάλυψε πλεῖστα τεμάχια πλουσιωτάτων πολυμερῶν πεσσῶν ἐκ τῶν ἀνεχόντων τὰ μετὰ βεργίων σταυροθόλια, δι' ὧν ἐκαλύπτετο ὁ ναός. Ἐνὸς μάλιστα τῶν πολυμερῶν πεσσῶν κατέστη δυνατὴ καὶ ἡ κατὰ χώραν ἀνασυγκρότησις.

Ὡς τελευταίαν ἐργασίαν ἐν Στυμφάλῳ ἀναφέρω τὴν σύνταξιν τμήματος τοῦ τοπογραφικοῦ διαγράμματος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ὧν τὴν διαδρομὴν δύναται τις καὶ σήμερον νὰ παρακολουθήσῃ ἐν συνεχείᾳ. Δυστυχῶς καὶ δι' ἔλλειψιν χρόνου καὶ δι' ἔλλειψιν ὀργάνων καταλλήλων ἡ ἐργασία αὕτη ἔμεινεν ἡμιτελής, ἐλπίζω δ' ὅτι θὰ κατορθωθῇ ἡ περὰ τῆς αὐτῆς κατὰ τὸ προσηχὲς ἔτος.

Ὅφειλω ἐν τέλει ν' ἀναφέρω ὅτι εἰς τὴν ταχεῖαν καὶ κανονικὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Στυμφάλου μεγάλως συνεβάλετο καὶ ἡ βοήθεια τοῦ τελειοφοίτου σπουδαστοῦ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Σχολῆς κ. Κ. Μπίτζιου, ὅστις προθυμότετα ἐδέχθη νὰ συμμερισθῇ μετ' ἐμοῦ τοὺς κόπους τῆς καταμετρήσεως καὶ ἐπιβλέψεως.

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

8. ΕΡΕΥΝΑΙ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ ΕΝ ΣΙΦΝΩΙ

Κατὰ τὴν ἐφέτος ἐν Σίφνῳ διαμονὴν μου ἀποφάσει τοῦ Συμβουλίου τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐπεσκέφθην καὶ πάλιν τὴν παλαιὰν ἀκρόπολιν τοῦ Ἁγίου Νικήτα, ἔνθα καὶ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1923 ἔξετέλεσα ἔρευνας, ἵνα καταρτίσω πληρὴς τὸ σχέδιον αὐτῆς καὶ περισυλλέξω ὅτι

¹⁾ *Martha* Bulletin de Corr. Hellénique 1883, 486, *Fougères* Mantinée et l'Arcadie orientale. Paris 1898 σ. 36 σημ. 3. *Curtius* Peloponnesos I, 205. *Frazer* Pausanias' description of Greece II, 275 *Vischer* Erinnerungen 498.

ἔμενον ἀτακτοποιήτον ἀπὸ τῆς πρώτης ἐρεύνης. Οὕτω κατηρτίσθη πλήρες τὸ ὄλον, ὡς σφίζεται, ἐκ τριῶν διαμερισμάτων κατὰ τὴν Β πλευρὰν καὶ ἐτέρων τοσούτων κατὰ τὴν νοτίαν, αἵτινες καὶ διατηροῦνται καλῶς, ἐνῶ ἢ πρὸς Α εἶναι ἐπὶ μέρους κατεστραμμένη, ἐντελῶς δὲ ἢ πρὸς Δ. Πλὴν τούτου περισυνέλεξα τὰ διασκορπισθέντα τεμάχια τῶν λειψάνων τοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου βωμοῦ πρὸ τοῦ ναυδρίου τοῦ Ἁγίου Νικήτα, τὰ ὁποῖα ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον σκορπισθῆ.

Μετὰ τοῦτο μετέβην πρὸς τὸ νότιον τῆς νήσου κατὰ τὸν Ἄσπρον Πύργον, ἔνθα πρὸ ἐτῶν εἶχον ἐρευνήσει καθορίσας αὐτόν. Εἰς μικρὰν ἀπὸ τούτου ἀπόστασιν πρὸς Ν ἐπὶ βραχώδους προεξέχοντος ἐδάφους ὑπάρχει τύμβος, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Σωροῦδι. Οὗτος κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ περιβάλλεται ὑπὸ κλιμακωτοῦ ἀναλήμματος ἐκ μεγάλων πολὺ λίθων, τὸ ὁποῖον περὶ τὸν κύκλον τῆς βάσεως τοῦ τύμβου εἶναι ὑψηλότερον ἢ ταπεινότερον ἀναλόγως τοῦ ἐδάφους. Οὕτω πρὸς Δ εἶναι ὑψηλότερον καὶ ἔχει περισσοτέρας βαθμίδας, ὀλιγώτερον ὑψηλὸν πρὸς Α καὶ χαμηλότατον πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη, ἔνθα καὶ ἐλλείπουσιν οἱ λίθοι, ἐξαχθέντες ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ ἀγροῦ, ἐν ᾧ ὁ τύμβος, πρὸς χρῆσιν ἐπὶ τῶν πέριξ τοίχων. Πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος ὑπάρχουσι βαθμίδες δέκα εἰς ὕψος 5.50. Ἐκάστη τούτων ἔχει ὕψος 0,34 καὶ πλάτος 0,32-0,34. Ἡ ὅλη καμπυλότης τοῦ τύμβου πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο μετὰ τοῦ ὕψους τῶν βαθμίδων εἶναι 20, 45, μέχρι δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἄνω 14,95.

Τὸν τύμβον τοῦτον ἠρεύνησα ἀπὸ Β, ὅπου εἶχε γίνει ἀρχὴ ἐκσκαφῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτῆτου, παλαιότερον ἀφαιρεθέντων τῶν περιβαλλόντων τὴν βάσιν αὐτοῦ λίθων. Προέβην πρὸς τὸ κέντρον μέχρις ἔνδεκα μέτρων, ἀλλ' εὗρον κάτω τῶν χωμάτων καὶ ἰδίᾳ περὶ τὸ μέσον πλήρη ὀγκολίθων, χωρὶς νὰ ἐμφανισθῆ που ἵχνος τάφου. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐν τοῖς χώμασιν ἐνεφανίσθησαν τεμάχια προστύχων ἀγγείων ὀλίγα χρόνων Ῥωμαϊκῶν καὶ οὐδὲν πλέον. Εἶχον προβῆ, ὅσον ἐσημείωσα ἀνωτέρω, ὅτε ἀπρόοπτον ἀτύχημα, ἐπισυμβὰν ἔνεκα τῆς ἀδεξιότητος τῶν ἐργατῶν καὶ τῆς ὑπερβολικῆς ἀπροσεξίας, ἠνάγκασέ με νὰ ἀφήσω ἡμιτελῆ τὴν ἐρευναν.

Ἐκτοτε ἐστράφημ πρὸς ἄλλας τῆς νήσου θέσεις κατὰ τὰ νότια αὐτῆς, ἐκ δὲ τῆς κατὰ ταῦτα ἐρεύνης προσέβηκα εἰς τοὺς ἤδη γνωστοὺς ἐπ' αὐτῆς πύργους καὶ δύο ἄλλους. Τούτων ὁ ἕτερος σφίζεται ἐν ἐρειπίοις ἐν θέσει Ἄϊς Γιάννης στα Πλακιά, φθαρεῖς καὶ ὑπὸ τοῦ παραρρέοντος χειμάρρου καὶ ὑπὸ νεωτέρων οἰκίσκων παρ' αὐτὸν κτισθέντων καὶ δι' ὕλικού ληφθέν-

τος ἐκ τοῦ πύργου. Ὁ δ' ἄλλος κεῖται ὑπὲρ τὸν ἅγιον Χαράλαμπον κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τοῦ Φάρου. Οὗτος σφίζεται εἰς μικρὸν ὕψος καὶ εἶναι ὁμοιος πρὸς τὸν Ἄσπρον Πύργον κατὰ τε τὴν βάσιν καὶ τὰς διαστάσεις.

Κάτω δὲ εἰς τὸν ὄρμον Πιατγιαλὸν (Πλατὺν Αἰγιαλὸν) ἐν τῇ ἀλλῇ οἰκίσκου τοῦ ἀγγειοπλάστου Κ. Ποδότα εἶδον πολλὰ μάρμαρα καλῶς ἐξεργασμένα, ἐκτισμένα δὲ εἰς τὸν τοῖχον τὸν χαμηλόν, τὸν χρησιμεύοντα ὡς περιφραγμὰ τῆς ἀλλῆς τοῦ οἰκίσκου. Ταῦτα προέρχονται ἐκ τοῦ κατεδαφισθέντος παλαιοῦ οἴκου Ῥωμάνου ἐν τῇ κώμῃ Κάστρω τῆς νήσου, ἀνήκοντα βεβαίως παλαιότερον εἰς τὰς μαρμαρίνας οἰκοδομὰς τῆς ἐκεῖ παλαιᾶς πόλεως τῆς νήσου. Ἐπὶ ἐνὸς τῶν τεμαχίων τούτων τοῦ μαρμάρου τῶν ὁμοιομόρφων πάντων, ὅπερ εἶναι ἐκτισμένον ἐν ἀναστροφῇ, ὑπάρχει Ῥωμαϊκοῖς γράμμασιν ἢ ἐπιγραφῇ:

ΞΑΝΤΙΚΗ ΑΙΣΧΕΤΥΛΛΟΥ

Τὸ μάρμαρον εἶναι ὕψους 1,28, πλάτους 0,28 καὶ ὕψους πάχους 0,10. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἀναφέρω καὶ εὐρήματά τινα, ἃ εἶδον εἰς χεῖρας Σιφνίου τινὸς Λουκᾶ Σαμψοῦ, σκάπτοντος ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ καὶ ἀνευρόντος δύο τάφους, ἐν οἷς ἀνεῦρε μαρμάρινα εἰδώλια τρία τοῦ γνωστοῦ νησιωτικοῦ τύπου καὶ ἀγγελία καὶ ἀγγείων πηλίνων θραύσματα μετ' ἐγκαράκτων κοσμημάτων σπειροειδῶν καὶ ῥομβοειδῶν, ὡς καὶ ἐν ἐκ σκληροῦ φαιοῦ λίθου, ὡς καὶ θραύσματα ἐτέρου, καὶ κεφαλὴν χοίρου ἴσως πηλίνην, ἅτινα ὅμως ἀπέφευγε νὰ καταθέσῃ εἰς τὴν ἐκεῖ συλλογὴν, ὡς συμβούλευσα αὐτόν. Ταῦτα εὐρέθησαν ἄνωθεν τῆς Χώνης παρὰ τὴν θέσιν πύργου τοῦ Καστανᾶ. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς νήσου ἀνευρίσκονται τοιοῦτοι τάφοι μετὰ κτερισμάτων καὶ πρέπει νὰ δοθῇ ἡ δέουσα προσοχή, ἵνα μὴ κρυφίως ἀνασκάπτονται.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

9. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΙΣ ΝΙΡΟΥ ΧΑΝΙ ΚΡΗΤΗΣ

Α') *Εἰς θέσιν Πύργου.*

Πρὸ μηνῶν εἶχεν εὐρεθῆ ταινία χρυσῆ μεταξὺ τῶν χωμάτων εἰς τὸν μυχὸν τοῦ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνασκαφέντος ὑπ' ἐμοῦ καὶ δημοσιευθέντος εἰς τὸ Ἀρχαιολ. Δελτίον πρωτομινωϊκοῦ τάφου (εἰς τόμ. 4, 1918 σελ. 136 ἔξ.) ἦτο τμήμα χρυσοῦ διαδήματος (μηκ. 0,08 καὶ πλάτους 0,015), ὅπως καὶ τὰ εὐρεθέντα εἰς ἄλλους πρωτομινωϊκοὺς τάφους